

PER UNA CALDERONA VERDA I VIVA

Agustí Hernández Dolç

El foc que el passat mes d'agost va assolar unes 700 hectàrees de la serra Calderona (segons les versions oficials, tot i que en la realitat va ser més gran) significa una autèntica catàstrofe per als veïns de la zona afectada, així com per als habitants de l'àrea metropolitana de València, autèntics protagonistes i els seus usuaris. Si fa aproximadament una dècada el foc es va encendre en la zona oest (Gàtova, Altura), el del passat estiu, localitzat a Nàquera, Serra, Segart i Albalat dels Tarongers, remou un poc més les cendres d'unes muntanyes que s'han consumit en massa ocasions.

**«NO S'HA DE LIMITAR NOMÉS
A REPOBLAR LES TERRES
CREMADES, SINÓ TAMBÉ
A GARANTIR AMB MÉS
INTENSITAT LA SUPERVIVÈNCIA
DE LES ALTRES ZONES BEN
CONSERVADES DE LA SERRA»**

Aquesta vegada el foc ha cremat una vall paral·lela a la carretera que va de Bétera a Torres Torres, i ha arribat, aproximadament, des de la carretera de Segart al Garbí fins a la font de l'Or i les portes del mateix poble de Nàquera. Des d'on millor es poden apreciar els efectes és des del repetidor del Garbí, o l'Alt del Pi, la muntanya més alta d'aquestes contrades (tot i que el màxim cim de la serralada és el Gorgo, situat més cap a l'oest). No és una experiència gratificant comprovar des d'aquesta immensa talaia la crema; la imatge és autènticament esgarrifadora.

© A. Hernández Dolç

© A. Hernández Dolç

La urbanització Pedralvilla, en la baixada del Mirador del Garbí a Segart, va ser en part afectada per les flames. La carretera no va funcionar com a tallafoc.

© Valentín Rodríguez

Els boscos de pins s'han cremat quasi totalment i la regeneració serà un procés llarg i costós en el qual haurà de participar la societat civil i l'administració pública.

La Calderona, per desgràcia, tardarà molts anys a recuperar-se d'aquest nou envit, i no cal anar massa lluny per corroborar-ho. Si pugem al port de Xirivilla, als peus del pic de l'Àguila, a Gàtova, veurem que més d'una dècada després de l'altre gran foc recent, la muntanya no s'ha recuperat encara. L'esforç fet pels veïns dels pobles de la Calderona, bombers, avionetes i visitants per apagar el foc va ser, senzillament, inútil. Les flames, espentades pel vent de ponent, passaven per damunt dels caps dels bombers i dels voluntaris en els tallafocs. Més trist encara, algun pardal en flames de vegades superava el tallafoc i enviava el foc a les esquenes dels treballadors.

Conseqüència d'aquesta situació i d'altres incendis anteriors, avui hi ha diverses parts de la Calderona desforestades o sense a penes vegetació. Parle de la cara d'ombria del port de l'Oronet (excepte una "taca verda" situada prop del Totxar, en la part baixa). També són ermes muntanyes com la mola de Segart, o la zona situada entre el convent de Porta-Coeli i el Rebalsadors. Igualment, la cara nord de la Calderona en direcció a Altura és la imatge de la desolació causada pel foc que esmentava adés, el qual també va arribar molt a prop de Gàtova.

Desgràcies com aquestes tenen uns culpables, els quals s'han de buscar i jutjar. El foc, més enllà dels propietaris de parcel·les i terrenys, ens ha afectat de ple a tots i totes. Deixant de costat visions romàntiques i victimismes, la Calderona és un espai massa important per deixar que se socarre cada cert temps. La Calderona és la nostra serra, la serra dels habitants de l'Horta de València. De les persones que s'han criat i han viscut i viuen a l'àrea metropolitana, però també de les terres banyades pel riu Palància, i les comarques del Camp de Morvedre i del Camp de Túria.

La serra Calderona inclou diverses espècies representatives del bosc mediterrani, tot i que el pi ja fa temps que va substituir les espècies autòctones. Espais com les fonts de Barraix, del Llentiscle, del Poll o del Marge, o més encara la impressionant talaia sobre la mar Mediterrània que és el mirador del Garbí, són coneguts de sobra pels valencians. També el convent cartoixà de Porta-Coeli, el de Sant Esperit; o cims com el Gorgo, el Rebalsadors, el Picaio o la Mola de Segart.

Més encara, aquestes terres que són el darrer contrafort del Sistema Ibèric fins arribar a la Mediterrània, també són en part el nostre espai residencial. En la Calderona,

El foc va cremar una vall paral·lela a la carretera que va de Bétera a Torres Torres, i ha arribat a les portes de Nàquera. A l'esquerra de la imatge, la Mola de Segart, afectada per passats incendis, i al fons les comarques de l'Horta Nord i el Camp de Morvedre. Panoràmica presa des del Repetidor del Garbí.

© A. Hernández Dolz

Algunes altres muntanyes s'han carbonitzat totalment, i ara es corre el risc que l'erosió arrossege la fina capa de terra fèrtil sobre la qual s'assenta la flora d'aquestes muntanyes.

© Valentín Rodríguez

L'endemà d'haver-se declarat controlat l'incendi, la Calderona encara fumejava en algun punt dels cims més alts. Era dissabte i l'accés per les carreteres s'havia obert.

des de sempre, els habitants de la ciutat de València i la seua àrea metropolitana han ocupat el territori amb la seua segona vivenda, siga als nuclis, o en urbanitzacions. Pobles com Nàquera o Serra els caps de setmana o l'estiu augmenten notablement la seua ocupació. Però a més d'això, de ser la "muntanyeta de la ciutat de València", la serra Calderona és i ha estat una escola de muntanyisme, el cau dels primers excursionistes d'aquesta part de la geografia valenciana, i ho és dels cicloturistes de la ciutat i els pobles limítrofs. També el pulmó verd de la l'àrea, i atresora un important patrimoni cultural en forma de poblats ibèrics (el Puntal dels Llops), despoblats (l'Olla, de Marines Vell; Beselga, a Estivella), o castells (el de Serra), entre d'altres.

Aquest patrimoni material i tangible, viu en la ment dels valencians i les valencianes, s'ha cremat massa vegades. Sembla encertada la decisió dels governs central i autonòmic de començar ja la política d'actuacions a la Calderona per tal de reforestar-la, i a més impedir les requalificacions de terrenys en trenta anys. Veurem com ho assumeixen els pobles, necessitats sempre de les requalificacions per a omplir les arquitectures municipals amb els beneficis derivats de la construcció i les taxes dels nous veïns.

Però les mesures de protecció no s'han de limitar només a repoblar les terres cremades, sinó també a garantir amb més intensitat la supervivència de les altres zones ben conservades de la serra, que, afortunadament, encara existeixen. Estic parlant dels voltants del port de l'Oronet en la cara sud i el castell de Serra, a més de les conegudes pedreres de Nàquera. No són les úniques zones. Afortunadament també queda una extensa taca verda en la rodalia d'Olocau i Marines Vell, a banda i banda del barranc de Carraixet.

El que s'ha de tenir clar és que aquesta tasca no és només cosa del Govern. També és una obligació dels ciutadans i les ciutadanes com a elements actius de la societat. Tots haurem de posar el nostre esforç perquè, si no nosaltres, els que ens succeeixen puguen gaudir de la serra en les mateixes o millors condicions que n'hem gaudit nosaltres. Seran uns altres, molt possiblement els qui hauran de veure els resultats, però no per això es pot deixar de reivindicar la Calderona, la nostra Calderona, la serra de tots els valencians, verda i viva. 🌱

Agustí Hernández Dolz. Periodista, Xarxa de Museus de la Diputació de València.